

Гніздо горлиці

Автор:

Леся Олендій

Гніздо горлиці

Леся Олендій

Подейкують, горлиці будують свої гнізда лише там, де живуть щасливі люди... Дарина пишалася своєю родиною, красунею донькою, яка навчалася в університеті. У минулому два роки заробітчанських поневірянь в Італії заради майбутнього сім'ї. Роботи Дарина не цуралася ніякої – і ось тепер повертається... Та чому в гостинці, солодких великодніх італійських «голубах», їй вчувається гіркота? Через побачене вдома, через спогади, що не дають спати? Чи через маленьке життя десь під її серцем?...

Леся Олендій

Гніздо горлиці

Щастя, а де ти живеш? Горлиці, скажіть!

Вівці у полі пасеш? Голуби, звістіть! [1 - Переклад зі староукраїнської Валерія Шевчука.]

Григорій Сковорода

Зустріч

«За кілька хвилин ми запропонуємо вам гарячі й холодні напої...» Голос у мікрофоні обірвав її думки. Вона трішки зголодніла і їй про це нагадали. Через п'ять хвилин стюардеса вкочує у салон високого металевого возика, повільно рухаючись з ним уперед. Дарина висовує голову в прохід, зазираючи, що пропонують. Стюардес дві. Одна наливає пасажирам чай і каву. Друга подає маленькі пляшечки з водою, чипси, шоколадні батончики. Оплачуваний сервіс у євро або в гривнях.

Шарудять паперові обгортки. Але ніщо з літакового перекусу не викликає в Дарини апетиту. «Пирогів зі шкварками та смаженою цибулею і... горня козячого молока? – О, так!» – запитує себе і собі ж відповідає, ковтаючи слину. Чекати на такий-таку обід-вечерю залишилося вже зовсім недовго. Щонайбільше до завтра. Але це вже ніщо. А щоб заморити хробака голоду, намацує на колінах маленьку торбинку. Розщіпає замочок і, не зазираючи всередину, навгад витягує звідти три шоколадних яйця вполовину меншого розміру за перепелині. Розгортає позолотки і задоволено їсть.

Літак легко пливе по небу, розрізаючи металевими крилами блакитно-білосніжний простір. Дарина роздивляється в ілюмінатор небесні полонини, подекуди схожі на вкриті сніговою периною підгір'я рідних Карпат.

Заколисана монотонним похитуванням металевого птаха, задрімала. Приснилися їй звивиста Виженка й бурхливий Черемош. Іде вона берегом знайомих з дитинства річок і очей не може відвести від стрімкої течії кришталево-прозорих вод. Вбирає зором і слухом краєвиди й шум Виженецьких водоспадів.

«За кілька хвилин наш літак перетне небесний простір України», – голос пілота миттєво висмикує її з видінь. Одразу ж забуває про сон. Батьківщина. Розхвилювалася. Очі зволожилися від надміру почуттів. Невідомо звідки виринає передчуття чогось важливого, що відбувалося без неї у житті її найрідніших. Аби тільки усі живі-здорові, а що відвикли одне від одного... якось дійдуть ладу. Якось? Мусять поладнати, повинні порозумітися, бо тільки думки про них і любов до них тримали і допомагали їй на чужій землі.

Літак пішов на зниження, повільно опускаючись поміж хмарами. Перед очима замерхтіли спершу зелені поля і схожі на вигини трикутного шоколадного торта гірські вершини. Згодом – дахівки багатоповерхівок, стрічки доріг. І ось літак вже

торкнувся посадкової смуги й помчав у бік аеропорту. «Залишайтеся на місцях! Не розстібайте ременів безпеки і не вмикайте мобільних телефонів до повної зупинки...»

Коли сталевий птах спинився, пасажири миттєво зіскочили кожен зі свого місця. Жінки, чоловіки з дітьми щільно заповнили увесь салонний простір до виходу, поспішаючи на зустріч з рідними. Молоді серед них майже немає – не більше п'яти осіб. Дарина помітила двох жінок свого віку, які прилетіли на Батьківщину в супроводі італійців. Один з них тримає на руках однорічного хлопчика. Задивляється на італійця з дитиною.

* * *

Першими прибулих на Батьківщину через власні щупальця перепускають працівники паспортного і митного контролю аеропорту. Перевірку паспорта проходить безпроблемно. Митний контроль змушує її добряче понервувати. Даринину валізу відставляють зі стрічки. Митник суворим голосом наказує пройти з ним у спеціальну кімнату. Далі вимагає відкрити валізу.

– Що то там у вас за коробка всередині? – запитує строго.

– Коломба... італійська паска...

– Паска, кажете... Витягуємо все і показуємо. Звідки я знаю, що ви везете. Кажете «паска», а може бути неоподаткована електротехніка. Або й наркотики.

Він знущається чи це таке персональне для неї «Ласкаво просимо в Україну!»? Жінка покійно виставляє на стіл вміст валізи. З-під власного вбрання і подарунків для рідних витягує скуплені по сконто[2 - Sconto – знижка (італ.)] в супермаркеті спагеті, упаковку з кількох баночок тунця, сир Grana Padano, оливкову олію extravergine, дві пляшки червоного вина Grignolino d'Asti, упаковку з двох пачок кави Lavazza Oro, дві стограмові упаковки prosciutto crudo, коробку з коломбою, прозорі упакування із загорнутими в різноколірні позолотки маленькими шоколадними яйцями всередині.

– Так... Для кого везете? – доскіпується митник.

– Для власної сім'ї. І продукти, і подарунки, – відповідає щиро. З перевозом багажу їй боятися нічого – усе в нормі, дозволеній авіаперельотами. Добре, що її попередили, як із митниками розмовляти. – ...тут лише гостинці... додому.

Суворий працівник митного контролю, недбало поперекидавши на столі її речі, а далі допитує:

– Валюту ввозите?

– Небагато...

– Небагато – це не відповідь. Складайте все назад і покажіть паспорт. Скільки були в Італії? – Вимогливо простягає руку до Дарини.

– Два роки... Трохи більше... – Жінка похапцем вкладає всередину документа стоеврову купюру. У голові пролітає думка: «Аби тільки на цьому й скінчилося». Передає митникові. Серце несамовито калатає в грудях, готове розірвати їх і вискочити звідти назовні. На чолі проступають холодні краплини поту.

Він недбало гортає сторінки паспорта, зауважує гроші, мовчки ховає їх у кишеню. Після недовгої паузи, що видалася їй нескінченною, митник повертає документ. Його губи розтягуються в усмішці.

– Вітаємо в Україні!

Хух! Пронесло! Дарина нечутно, полегшено зітхає, застібає валізу й виходить у хол аеропорту. Прибулих з нею жінок зустрічають чоловіки й діти. Марія, яка сиділа поруч у літаку, зі сльозами на очах стискає в обіймах шестирічного хлопчика. Отак виростають сини й доньки без материнської любові. Поруч із хлопчиком ніяково усміхається п'ятдесятирічний чоловік. Уже як і нерідний чувається. Марія зізналася Дарині: чотири роки з сім'єю не бачилася. З іншого боку обіймається з ріднею друга її сусідка по перельоту, шістдесятирічна Катерина. Катерину зустрічають донька з зятем і однорічною онукою у візочку. Дарина ковзає поглядом по головах людей, що товпляться довкруг неї, сподіваючись віднайти поміж ними рідне обличчя. Немає. Може, вона просто не бачить – тішить себе надією. А її можуть і не впізнати, бо ззовні змінилася. Модно вбрана: у червоний плащ, сині джинси, димчастого кольору мешти на зав'язку на товстій підшві. Волосся обстрижене, а для приховування сивини пофарбоване у

темно-каштанове, на голові – окуляри від сонця. І схудла кілограмів на п'ять, що на її раніше не надто вгодованій фігурі добряче помітно. Особливо Даринина худоба відбилася на запалих щоках. Від схожості з нею колишньою хіба очі залишилися. Та й то тільки їхні колір і форма. У погляді на постійно поселилася тінь пережитого.

«Але ж і не дзвонить ніхто», – подумала. І сама себе одразу ж остудила: на італійський номер її не дзвонитимуть. Із маленької, перевішеної через плече торбинки дістає дорогий телефон. Конвертик із повідомленнями показує два непрочитаних. Здивовано відкриває. Італійський мобільний оператор Wind вітає в Україні й повідомляє про вартість дзвінків та есемес на території її Батьківщини. Ніби вона на це зважатиме! Скільки б не коштувало, дзвонитиме однаково. Її український номер через некористування давно недійсний. А італійський перед від'їздом на тридцять євро поповнила.

Набирає номер. Слухові перетинки розривають довгі й нудні, як завивання вітру в трубах, гудки. Слухає їх доти, доки самі не обриваються. Набирає вдруге. Втретє. Те ж саме. У серце вповзає тривога – чи чого не сталося: не зустрічає, на дзвінки не відповідає. Неслухняними ногами прямує до виходу. Тоновані двері роз'їжджаються, випускаючи її назовні. Сонце яскраво б'є у вічі, пташиний щебет вітає Даринине прибуття на буковинську землю. Від аеропорту від'їздять автівки з прибулими, якими рідні везуть їх додому. Тягнучи за собою валізу, жінка неспішно йде до автобусної зупинки «Аеропорт». Не вистачає кількох кроків, аби встигнути на автобус, що поперед її очі від'їжджає до центру міста. Двадцять хвилин чекає наступного.

Дорогою до університетського гуртожитку, де на час навчання мешкає донька, роздивляється міські квартали за вікном автобуса і вслухається в мелодію українських слів у перемовлянні поміж пасажирами. Рідна мова приємною хвилею зачочується їй у вуха.

* * *

Круті гвинтові сходи ведуть на третій поверх гуртожитку. Назустріч Дарині вниз збігає зграйка студентів. Уважно вдивляється в їхні обличчя, шукаючи поміж них доньчине. Заходить у коридор, прямуючи до кімнати в його кінці. Жінку знову минають студенти. Тієї, кого шукають її очі, поміж них немає. Підходить до дверей. Бере за ручку. Відчинено. Заходить усередину. У горлі пересохло від

хвилювання.

– Мирославо! Миросю! – кличе з порога. Слова розчиняються у тиші. Їй ніхто не відповідає. Швидко перебігає очима по кімнаті з трьома ліжками. На одному з них обличчям до стіни у позі зародка лежить її донька. Придивляється – дихає. – Миросю! – Втіхою тремтить Даринин голос.

За вікном шумить студентськими голосами гуртожитське подвір'я, а в кімнаті панує спокій. Може, спить?

– Миросю! – Дарина тихо підходить. Сідає поруч на ліжко. Торкається дівочого плеча. Зауважує розплющені доньчині очі. Кладе руку на її густе волосся. – Ти сама... Інші порозходилися? Спала? Я тебе збудила? Миросю... – Бачить, що донька байдужим поглядом дивиться у стіну перед себе. – Я тобі дзвонила, ти не відповідала. Визирала тебе, визирала. Але ти мене й не зустріла...

– Як же ж довго ти їхала, мамо... – надломленим голосом із нотками розпачу, не обертаючись, відповідає Мирослава.

Дарина відчуває, як кров гарячою хвилею вдаряє її у мозок – заслужила. Заслужила на докори через свою тривалу відсутність вдома. Через відсутність у доньчиному житті. Хіба ж по телефону у клопотах і турботах розрадиш? Не розрадиш. Не пригорнеш. Проковтнувши гірке почуття провини, аби бодай якось виправдатись, удавано радісно влаштовує метушню.

– Чого ж це я тут розсілася й ні про що розбалакалася?! Я ж тобі подарунки привезла! Ти як тільки-но побачиш, одразу приміряти захочеш. Еге ж! – Біжить до валізи, відкриває. Дістає звідти елегантну червоно-кремову сукню з химерним візерунком і вишукані червоні туфлі на підборах. – Ось... дивися, яка сукня гарна! Ану, мерщій вставай, міряй! І туфлі диви-но які! Давай, давай, вставай швиденько. Приміряй! Подивимося, чи я з розміром вгадала.

Дарина підходить до дзеркала, прикладає сукню до себе: статура у жінки тонка, і вона б також, може, в обновку влізла. І гарно б виглядала. Тільки куди у її віці в рідному селі в такий строкатий наряд вибиратися? Старі односельчанки засміють, мовляв, геть з глузду з'їхала, у дівку бавиться. За спиною ще й обізвуть. Не Італія ж! Це там вона відчуває себе молодичкою, а тут, в Україні, жінкою, яка все найкраще у своєму житті вже прожила. Все, що їй

залишається, – доньці допомагати.

– Ех... мені б твої роки, ото б я ще в такому вбранні пошпацерувала...

Замість схвалення й радісної відповіді чує Миросине шморгання носом. Придивляється уважніше у дзеркальне відображення: донька ледь чутно ковтає сльози. Материнське серце стискається. Відходить від дзеркала. Сукню кидає на стілець біля столу. Сідає на ліжко поруч з Мирославою. Донька також сідає, мовчки міцно обіймаючи маму.

– Закохалася, а він на тебе й не дивиться? – висловлює припущення Дарина. – Та то пусте! Через таке й побиватися не слід. Ти у мене он яка красуня довгокоса... твоє тебе знайде. А закоханість – почуття тимчасове. Без взаємності швидко гасне. – Вона впевнена: говорить саме те, що потрібно.

Зовсім неочікувано для неї Мирослава захлинається в риданнях. Дарину огортають тяжкі здогадки – вірогідно, її дитині збаламутили голову. Жінці бракне повітря. Слова застрягають у горлі. Ковтає слину й заледве вичавлює з себе:

– Хто він?

Мирослава горнеться до Дарини. Кладе їй голову на плече – як добре, що вона врешті приїхала. Кому, як не мамі, можна довіритися.

– ...мам... мам... я... я вагітна... Як тепер бути? Що робити?...

Дарина приголомшена. Вона зовсім не очікувала такого зізнання. Впевнена, була б поруч, на Батьківщині, такого б з її Миросею не трапилося. Невідомо ще, хто батько дитини. Із Михасевої причетності питання «як бути?» і «що робити?» не повинні виникати. Міцніше тулить до себе доньку. І врешті знаходить слова, що мали б заспокоїти.

– Ми щось придумуємо. Не плач... – Гладить Мирославине пишне волосся, що хвилями спадає на дівочі плечі.

Врешті донька, приголублена й заспокоєна маминими руками, перестає схлипувати.

– Мам... завтра вихідний. Усі дівчата по домах роз'їхалися. А я до батька... до батька не можу... боюся... не готова зараз безтурботність зображати... на Великдень приїду. Добре? Залишишся зі мною до завтра? – не просить. Благає.

– З радістю, Миросю! – Дарина, як у дитинстві, цілує доньку в потилицю. – А тепер швидко вставай і їдьмо в місто! Погуляємо. Повечеряємо, де смачно. Мені так пирогів хочеться, аж на очі не бачу. Не можна допускати, аби гіркі думи нам мозок роз'їдали. Поки людина жива і в доброму здоров'ї, немає такої проблеми, яка б не піддавалася вирішенню. – Для інших Дарина завжди і потрібні слова знаходила, і підтримати та заспокоїти вміла. А як із власним хвилюванням раду давати – не знала.

– Я зараз... – Мирося встає з ліжка, виходить з кімнати до ванної. Довго стоїть перед дзеркалом, роздивляючись наслідки власних ридань – набряклі очі та підпухле від сліз обличчя. З відкритого крана тече холодна вода. Набирає її у складені човником долоні й кілька разів вмивається. Зазирає у дзеркало. Обличчя відсвіжіло. Злегка поплескала себе долонями по щоках. Подивилася на власне відображення ближче. Тепер можна і в місто. Повертається в кімнату. Тягнеться до косметички, підмальовує вії, запудрює підпухлість від сліз. Дарина подає Миросі куплену для неї легеньку кремового кольору коротеньку модну італійську курточку.

– Твоя! Ану, вберися!

Мирослава одягає куртку поверх сорочки.

– Дякую, мам! – Задоволено цілує Дарину.

Атмосфера вечірніх Чернівців саме така, як їм треба, щоб розвіятися. Кінець квітня тішить першим по-справжньому теплим весняним вечором. Сподіватися на таку ж погідність завтра марне – температура повітря в цьому місяці змінна, як настрій вагітної жінки.

Гомін людських голосів глушить власні думки. Мирослава, цілковито довірившись Дарині, розповідає про блакитноокого, на рік від себе старшого, модника. З Андрієм познайомилася наприкінці минулого року на конкурсі «Міс і містер університет», куди обое прийшли як глядачі. Більше місяця юнак проявляв до неї увагу і симпатію, домагаючись прихильності. Скористався святом закоханих.

Важко не повірити хлопцеві, який такого вечора приїжджає до тебе на авто, дарує троянду і везе розважатися у нічний клуб. Задурих. І зник.

«Як усе прозаїчно банально, – думає Дарина. – Авто, троянда, клуб – примітивний комплексний набір, щоб остаточно зламати опір не звиклої до такої уваги сільської дівчини, з якою хочеться переспати. Авто – не інакше як подарована йому батьками зручність, щоб улюблений син не мав проблем із пересуванням. Троянда – прийнятний найдешевший подарунок до свята закоханих. Клуб...» Дарина переконана, що її Мирося купилася не на весь цей дешевий фарс. Її доньці забракло уваги та любові.

– Ти його прізвище знаєш?

– Так... – Мирослава назвала Андрієве прізвище і розповіла все, що їй відомо про молодого чоловіка.

Дарина помовчала, зважуючи почуте.

– Надія є. Знайдемо, – запевнила.

Сон в руку

В суботу зранку Мирослава збирається у бібліотеку. З гуртожитку Дарина виходить разом із донькою. Далі рушають у різні боки. Їде в міську поліклініку. Давно не перевірялася: плановий контроль задля певності, що все з нею гаразд.

Під дверима гінекологічного кабінету очікують своєї черги дві жінки. Одна зовсім молоденька, чи й не Миросина однолітка, друга – тридцятирічна.

У молодшої, наскільки Дарина може визначити на око по тоненькій статури з випнутим животом, середина вагітності. «Так матусині фігури зберігають синочки», – згадує Дарина слова однокурсниці на своє зауваження, що ззаду її вагітність видає лише широка хода. А стегна, якими вузькими були, такими й залишилися. Бо живіт уперед подався. Дарина, коли Миросею вагітна ходила, вшир розлізлася.

У тридцятирічної, по її розпливчастій безформній фігурі, де талія зі стегнами злилися в одне ціле, можна на двоє гадати – вагітна не вагітна. Відповідь на це запитання вона, ймовірно, й бажає отримати. Зрештою, як і Дарина. У жінки, якій за сорок, всяке трапляється: і рання менопауза, і пізня вагітність. Будь-які больові відчуття й інші прояви, що характеризують один зі станів, у Дарини відсутні. Може, вона й марно хвилюється. Однак краще знати напевне. Підходить її черга.

– Проходьте, – привітно запрошує лікарка. Запитує й записує в карточку Даринині ім'я й прізвище. Не змінюючи м'якості голосових інтонацій, наказує знімати одяг й лягати на кушетку. Вдягає рукавички. Змащує їй живіт. Проводить УЗД-огляд. Екран повернутий до Дарини боком, і вона нічого на ньому не бачить. Погляд лікарки зосереджено серйозний. Довгу мить медпрацівник мовчить. І знову говорить-наказує:

– Добре! Можете одягатися.

Дарина встає з кушетки. Вдягається. Лікарка знімає рукавички, викидає їх у смітник. Мие руки. Сідає за стіл і карлячкуватим почерком щось пише у її карточці. Пропонує Дарині сісти навпроти. Усміхається:

– Маю для вас гарну новину. Ви – вагітні...

«...вагітні...» Усі звуки навколо вмить затихають: слова медпрацівника долітають до неї глухими ударами палиці об металеву огорожу. О, ні! Цієї вагітності їй не треба! Мирося... вона... Мирося... із Миросею вони залагодять. А їй ніяк не можна. Поки Дарина приголомшено мовчить, лікарка веде далі:

– Термін ще зовсім невеликий. Вагітність – п'ять тижнів. Наразі все йде добре: зародок формується без відхилень. Однак, як кажуть, береженого Бог береже. На цьому терміні маєте особливо берегтися від інфекцій. А зважаючи на те, що вагітність пізня, зважаючи на ваш вік, категорично забороняю нервувати. Важких баняків, відер з водою не піднімати. Постарайтеся уникати всілякої важкої роботи. Бережіть себе. Відпочивайте. Відпочивати треба багато. Гуляйте. А при будь-яких підозрілих проявах і ускладненнях одразу ж до мене. Сподіваюся, ви мене добре зрозуміли? – Подає Дарині її карточку.

Трохи оговтавшись від новини, плутаючись у словах, майже шепоче:

– Я не можу... цю дитину... не можу її народжувати. У мене робота... тяжка... в Італії... треба їхати. А якби мені... аборт? – І вже впевненіше: – Можна мені аборт? У мене гроші є... скільки треба...

Усмішка миттєво зникає з вуст лікарки. Обличчя хмурніє.

– Бог вам послав дитинку, а ви... але не я вам суддя. Думайте і вирішуйте.

Дарина виходить із жіночого кабінету. Швидко прямує на тролейбус – іде на автовокзал, до міських камер схову. Забирає звідти валізу. Йде на автобус, який повезе її додому.

* * *

Споглядаючи із вікна населені пункти, що змінюють один одного за вікном, картини гірських краєвидів, несподівано згадує сон у літаку. Так ось до чого їй приснилися Черемош і їхня річка Виженка – вагітність, про яку тоді ще не знала. Термін невеликий. На п'ятому тижні воно ще й на дитя не схоже. Пуголовок. Може, й викидень статися, що і від вбивства новозародженого життя її вбереже, і сім'ю від руйнування захистить. Або й по-іншому якимось обставинами повернуть. Рішення про аборт вирішує відкласти: побачить, як усе складатиметься.

Старий автобус під'їжджає до придорожньої каплички. Зупиняється. Дарина виходить, витягаючи за собою валізу. Автобус, попихтівши, як дідуган біля молодички, рушає далі. Жінка роззирається навколо. Знайомі місця. Люба серцю й очам Буковинська Гуцульщина. Рідна Виженка. Гірське село оповите сизою барвою холодного весняного дня. Гілля дерев ще голі. Глибоко вдихає на повні груди кришталево чисте карпатське повітря. Карпати, як окрема держава, із власним, повторюваним із покоління в покоління, стилем життя. Вівці та кози – його незмінний атрибут. Чорні, білі й сірі створіння випасаються майже при дорозі, за огорожею, позаду мурованої скульптури бика, з морди якого тече цілюща джерельна вода. На її металевому кінці підвішене старе металеве горнятко. Дарина підходить до скульптури, мочить руки у м'якій студеній воді, вмиває обличчя. Набирає воду в долоні. П'є. Знову набирає. По цю воду в їхнє село ідуть і йдуть мешканці усіх поближких сіл і міст. І не тільки. І з віддалених

регіонів України по неї з бідонами прибувають. Вода з виженського джерела і слабкий зір відновити допомагає, і хворі шлунок із печінкою лікує. Бабуся Дарині розповідала, що воду з цього джерела ще турки і австрійські вояки пили. Старенька з приємністю поринала в спогади австро-угорських часів Виженки, у які їй пощастило жити. Їхнє невеличке містечко відвідували численні любителі лещетарського спорту. Слава про місцевий гірськолижний курорт розносилася не лише в найближчих околицях, а по всій колишній імперії. Про ті роки в сучасній Виженці донині нагадують кілька курортних вілл. Відтоді й популярна говірка збереглася, що в кількох словах віддзеркалює унікальну красу їхньої гірської землі: для своєї відпустки на Землі Господь Бог обрав би Буковину.

Центральною вулицею сучасної Виженки туристичний шлях веде до перевалу Німчич. На Німчич і Леся Українка колись ходила. «Іде мені на стрічу ставна жінка з високим відкритим чолом, здалеку видно, що не з наших, гірських, вона. Дуже вже панська. Задивилася я на неї. Трохи часу потому пройшло, коли одного разу в газеті її портрет уздріла. А під ним – її вірші. Тоді й довідалася, що з великою українською поетесою я у нашому селі перестрічалася», – сповнена гордості, що мала в своєму житті таку важливу зустріч, згадувала бабуся.

Знайомою дорогою, у напрямку невеликого водоспаду на річці Виженці, Дарина прямує в село. Мекають вівці, бекають кози. Гірське повітря проникає у її легені. Мозок дурманить приспане на чужині усвідомлення власної дотичності й належності до нащадків найдавнішого карпатського племені уличів. Гуцулка. У ній від дідів-прадідів тече гуцульська кров.

Назустріч Дарині простує вісімдесятилітня бабуся Марія з вовною – будуть нові ліжники або ковдри.

– Слава Ісу, дай вам Бог доброго здоров'я, пані Маріє! – вітає її Дарина.

– Навіки слава! Най Бог помагає! – усміхаючись, відгукується старенька. Ненадовго спиняється й неспішно прямує далі своєю дорогою.

Дарина наближається до хисткого підвісного місточка над річкою Виженкою. Обережно затягує на нього валізу. Збоку баба Анна вантажить штучні квіти на підвісний візок, що доправляє їх на другий берег. Вона придивляється до Дарини своїм слабким зором. Впізнає.

– Слава Ісу... – вітається. – Бачу, ви там геть італійкою стали! – Прискіпливо озирає її з голови до ніг. – У відпустку приїхали? Надовго?

Дарина привітно киває у відповідь.

– Навіки слава! Як Бог дасть... – Повільно ступає нестійким містком, переходячи на другий бік.

У той же ж час баба Анна відправляє наповнений візок і він, паралельно Дарининим крокам, котиться тросами через річку.

– Добрий день! – голосно вітає Дарину темноокий молодий шатен, внук Анни. Він на тому березі крутить трос, приймаючи візок зі штучними квітами. – З приїздом вас!

– Доброго дня, Михасю! Дякую! – відповідає Дарина.

Неподалік на березі деренчить заведений мотоблок. Від нього неквапно відходить міцний широкоплечий чоловік. Він забирає у Михася ящик зі штучними квітами й гірляндами, який той витягає з візка. Кладе ящик у кузов мотоблока. Повертає голову у бік жінки з валізою. Уважно її роздивляється.

– Дарко... Ото несподіванка! – вигукує здивовано-захоплено. – А я дивлюся, хто б то міг бути? Може, Галя моя приїхала, думаю, чи ти, Дарино? Як вона? Скільки вже часу там, а ніяк додому не вибереться. – Про дружину запитує.

– Дай Боже щастя, Юрку! – відгукується на його звертання Дарина. Зупиняється. – Галя твоя... Працює тяжко... Роботу таку має... залишити не може. Але за тебе не забуває. Вітання тобі велике передає. Та й передачу я для тебе од неї привезла. Зайдеш до нас пізніше.

– Зайду, зайду! – втішено обіцяє Юрко.

Дарина робить крок рухатися далі, як після Юрка і син його запитанням її спиняє.

– Тітко Дарино, а Мирося приїхала? – цікавиться Михась, напружено вдивляючись у Дарину.

– Мирося вчиться, Михасю. На свята приїде...

Іззаду підходить баба Анна і також до розмови долучається.

– А Митро ваш газдою ого-го яким великим зробився. Таку будову на все село затіяв. Ніхто такої ніколи не бачив.

Баба Анна наближається до мотоблока. Юрко забирає від Михася і ставить на нього останній ящик з квітами. Підсаджує маму.

– Ага! На твої єври, – розсміявся. – І ми з Михасем там підробляємо. Та що розповідати?! За кілька хвилин сама все на свої очі побачиш...

Михась минає Дарину, і сідає спереду на мотоблок.

– Дарко, може, тебе додому підвезти? Сідай! – Юрко щиро пропонує їй місце на заставленому квітами кузові.

Вона дивиться на мотоблок і розуміє, що насправді тулится там ніде.

– Та я так... Пішки пройдуся. Тут близенько. А ви собі ідьте.

– Як знаєш... То побачимося! – крикнув Юрко і поторохтів своїм мотоблоком.

Дарина рушила вздовж дороги. Рідну стару садибу на підгірку здалеку зауважила. Лише від її вигляду серце зраділо заплигло. Квапливо, наскільки їй вдавалося рухатися вгору, тягнучи за собою валізу, попрямувала загородженою де-не-де поваленим дерев'яним плотом стежкою. Злегка захекавшись, перевела подих. Заледве стримуючи п'янке хвилювання від близької зустрічі, підійшла до порога. Потягнула за дверну ручку. Двері не піддалися – зачинено. Хвилювання миттєво хробаком поповзло собі геть. Тільки серце поволі відсапувалося як після запального гуцульського танцю. У виступі над дверима за давньою звичкою намацала ключ, встромила у замок. Відчинила скрипучі двері. Зайшла. Тільки-но переступила поріг рідної хати, приголомшено завмерла. У ніздрі вдарив застояний запах квашених огірків. Повела поглядом навколо. Не впізнала свого дому. Не таким залишала. Від колишнього створеного нею затишку й згадки розвіялися. Кругом безлад, створений побутуванням самотнього чоловіка. На

підлозі, біля дверей, що ведуть до кімнати, прилаштовано ящик із порожніми пляшками з-під пива й горілки. Порожні пляшки – головна окраса усього кухонного простору, вони скрізь: у ящику, на столі, на холодильнику. Вони – безмовні свідки того, як господар оселі нудьгу свою сердечну заливає. Посередині столу залишено недоїдений засохлий шматок хліба із засохлим маслом на ньому. Поруч стоять відкрита дволітрова банка із засоленими огірками, порожня пляшка з-під горілки, немитий посуд, брудні порожні слоїки з-під закруток. На краю столу недбало кинута брудний зіжмаканий кухонний рушник. На лаві поруч зі столом височить неприбрана зібгана постіль. Неважко здогадатися, що її звідси й не збирають. Бо ця купа брудного ганчір'я давно й на постіль не схожа.

Дарина кривиться – від такого бруду давно відвикла. Як її чоловік без неї господарює – вона щойно побачила. А де ж він сам запропастився? Витягає з сумочки стільниковий телефон. Набирає номер. Йдуть довгі гудки й одночасно десь на дивані, під безформно збитою в одну цілість постіллю, деренчить інша мобілка. Перетрухнувши ковдру, знаходить телефон чоловіка. І як знати, де він, якщо єдиний можливий засіб зв'язку з собою залишив удома. Нахиляється й відкриває валізу. Витягує з неї привезені італійські продукти: які в холодильник, а які – в кухонну тумбочку складає. Коли у валізі залишається тільки одяг, затуляє її в кімнату. Знімає плащ. Повертається на кухню. Автоматичним рухом змахує рукою зі стола крихти, складає на купку брудні тарілки, окремо – горнятка, ложки й виделки. Гору немитого тарілля відносить до мийки. Повертає цій бруднючій купі її первісну білизну і чистоту. Приносить з кімнати випраний кухонний рушник. Втирає вимитий посуд і столове начиння. Ложки з виделками кладе в шухляду, тарілки і горнятка ставить у тумбочку над умивальником. В кутку знаходить віник. Замітає з підлоги крихти хліба, кавалки огірків, що не потрапили до чоловічого рота, принесену зі взуттям землю. Збирає з лави брудну постіль, застеляє її ліжником і ковдрою. Кладе дві подушки. Не встигла приїхати, а вже наробилася і натомилася. Але на кухні трохи розвиднілося. Й оселя знову гуцульського духу набула. На прибитій на стіні полиці Даринин зір чіпляється за давні гуцульські керамічні горщик і глечик – символи сімейного добробуту і щастя. Люди охоче вірять у різну символіку, часто забуваючи, що без власної праці й докладених старань і символи не діятимуть.

Визирає у вікно в надії побачити Дмитра, який стежкою наближається до рідної оселі. Але чоловік не лише не наближається. Його постать і на горизонті не маячить. Неподалік біля лісу, з іншого вікна видніється розхвалена бабою Анною та Юрком їхня нова садиба. Те, що Дарині вдається здалеку побачити, виглядає привабливо. Але зблизька оглядати новобудову сама не піде. Дмитра

дочекається: він їй усе і розкаже, і покаже, і пояснить, чого не зрозуміє. Сподівається, він і воду туди вже провів, і санвузол зробив. Пригадала, як чоловік її колись столярством захоплювався й подумала, що стіл і стільчики власноруч для нового будинку він, якщо ще не зробив, то точно зробить. Він хоча цій справі професійно не навчався, однак вміннями наділений. Дарина згадала давній добрий час: їхнє перше сімейне ліжко, змайстроване Дмитровими руками, маленькі столик і стільчик до першого дня народження доньки. За вчорашнім днем не ганялася, проте від приємних спогадів очі жінки зволожіли. Жили скромно. Не в достатках купалися, а в тихому сімейному щасті.

Дарина сідає за стіл і довго дивиться на вишитий маминими руками, із зображенням пари гуцулів й смереками настінний рушничок, що висить на гвіздочку біля вікна. Від осілих на ньому порохів він із предмета домашнього декору став геть схожий на брудну ганчірку. Видно, під час її відсутності вдома Мирося цілковито збайдужіла до батьківської хати – як раз на рік лад у ній наводила, то й добре. Нечистими постіллю й рушниками хатній «порядок», мабуть, не обмежується. Перед святом Дарина матиме що прати й вичищати.

У лівому верхньому кутку вікна, під подувами вітру з квартирки, легенько похитується майстерно зітканий килимок з павутини. У ньому повисла муха. Навколо неї то вправо, то вліво снує павук. Дарина не з тих, хто боїться цих створінь. І вони їй не заважають. Мирно з ними співіснує: павутину акуратно прибирає, павука залишає жити. Але зараз її увагу привернув не павук, а муха в павутинні. Павутина – пастка, муха – жертва обставин. Як віддзеркалення її власної ситуації. Вона також – жертва обставин, у які її закинуло життя. Муха зі своєї пастки вже не вибереться. А вона зі своєї? Вона зі своєї повинна вибратися, її пастка – не смертельна. Навіть, здавалося б, у найбезвихіднішій ситуації приходить відповідний час і рішення відшукується. Наближаючи цей момент, важливо не перетворюватися на полонянку відчаю.

Небо за вікном все дужче затягується паскудною сірою пеленою – погода мінятиметься. Дивиться, як у даліні вітер колише гілля дерев. На неї накочується втома. Хатню тишу порушує лише цокання годинника. В очікуванні чоловіка Дарина ще якийсь час намагається боротися з дрімотою. Свинцеві хмари вихлюпуються на землю дощовою зливою. Жінка кладе голову на руки, очі самі заплющуються. Поринає у сон при столі. Чує, як знадвору в шибки гамірно б'ють краплини. Їхні удари посилюються і вони вже злісно тарабаняють по стінах і даху. Разом із холодним гірським повітрям проникають через розчинену квартиру й мокрими плямами осідають на підвіконні.

Баданте

Щойно Дарина зійшла з українського буса, який привіз її в цю чужу країну, як шум і метушня великого міста впали на голову жінки, лякаючи невідомістю чужини. Так далеко з дому вибралася вперше. На великій площі припарковано безліч бусів схожих на той, яким вона приїхала. З українськими номерами, з різних областей Батьківщини. Шумно і гамірно. Водії діловито беруть із рук жінок, які до них підходять, великі торби, коробки. Ставлять на вагу. Визначають точність вмісту в кілограмах. Жінки дають їм гроші, водії трамбують отримані передачі у відчинені задні двері невеликих транспортних засобів. В один навіть складений стілець ввіпхнули. Дарина з цікавістю за усім спостерігає. У загальній метушні на неї не зважає ніхто. Встигла оглянути жінок, які підходять і відходять від бусів, й відмітила для себе особливість вбрання зіталійщених українок. Її однолітки з вигляду майже всі одягнені у джинси чи лосини. Старші також, незалежно від зросту і маси тіла, або у джинсах, або у штанях класичного крою. Вона ще не з їхньої зграї. На ній проста, проте чиста одіж: чорні прямі штани й турецька світла розстебнута куртка. Поверх фіолетового гольфа пов'язано бежеву хустинку. Волосся заколкою підібрано у відстовбурчений хвіст. Біля ніг Дарина поставила велику спортивну торбу, у якій поміж вбранням і взуттям надійно примостила і три півлітрових банки: одна – з варенням, дві – з домашніми салатовими закрутками. Як казала колись її бабуся: «Маеш у торбі, з'їж на горбі». Вона ще не знає, яке побутування на неї чекає, а з закрутками навіть у найгіршій ситуації зовсім голодною не почуватиметься. При потребі і без хліба зможе їсти. Прислухається, як усередині народжується і холодною хвилиною розростається тривога. У голові метушаться думки. Жінки проходять повз Дарину, не звертаючи на неї жодної уваги.

Чуже незнайоме місто шумить активним життєвим ритмом. Італія. Загадкова країна, де задля допомоги власним родинам працюють українські жінки. Буси від'їжджають, жінки також або від'їжджають у бусах, або розходяться. Стоянка поволі порожніє. Врешті Дарина залишається одна-однісінька на всю площу. Її ніхто не зустрічає. І де ж її подруга? Як же ж вона тут сама без грошей, без знання мови? В чужому місті. Куди йти? Що робити? А якщо за нею ніхто й не приїде, вона навіть не знає, до кого в такій ситуації звертатися по допомогу. Можливо, в українську церкву? Певна, українська церква у цьому великому місті повинна бути. Але де її шукати? Як до неї дістатися? Поки можна було у когось про це запитати, вона й не намагалася, переконана, що очікує даремно. У

момент зародження паніки, десь неподалік, за спиною Дарини гучно лунає соковитий жіночий голос.

- Buon giorno![3 - Доброго дня! (італ.)]

Здригається з несподіванки. Озирається. До неї наближається модно вбрана незнайомка, у гарячо-жовтого кольору светрі-плащіку без застібок із широкими напіврукавами й темно-синій прямій сукні під ним. Через плече у неї перекинута маленька торбинка. Волосся жінки модно пострижене й заміліроване у два відтінки рудого, а очі сховані під сонцезахисними окулярами. Дарина уважно придивляється. Хто вона?

- Come stai?[4 - Як ти? (італ.)] - все ще з віддалі продовжує з нею свій монолог незнайомка.

Заціпеніло дивиться на жінку, котра, як здогадується, звертається до неї італійською. Якби ж вона розуміла, знала, що та говорить, про що її запитує, що від неї хоче.

Врешті-решт губи незнайомки розтягуються в усмішці й вона знімає окуляри. Розкривши руки для обіймів, підходить.

- Дарино!

Не зовсім звільнившись від перестрашу, Дарина впізнає у ній свою давню подругу Галину. Полегшено видихає.

- Галю! Ох... Яка ти! Налякала мене, - зізнається щиро.

Галина по-дружньому тепло обіймає Дарину, а та стоїть нерухомо, звисивши руки вздовж тулуба, все ще не в змозі отямитися.

- А чого ти така перелякана? Не впізнала? - Сміється подруга.

- Не впізнала! Ти... так змінилася! На італійку стала схожа! - Дарина з легким усміхом дивиться на подругу. Їй потрохи відлягає від серця: похвилювалася й понервувала, але Галя таки приїхала за нею.

– Думала, тебе тут саму покинули? – запитує, не очікуючи відповіді. – Трафіко проклятий!

– Що? – Дарина знову не розуміє, що і про що говорить подруга.

– Коли машин на дорозі багато, в італійців це трафіко називається... Я вже й забула, як це українською?... – Тепер вона запитально дивиться на Дарину, сподіваючись від неї підказки й сама силкуючись згадати відповідник у рідній мові. – Згадала! Трафіко – затори. Так? Робочий час, затори на дорогах великі.

Галина не лише ззовні, а й поведінкою геть не схожа на ту, якою її знала Дарина у часи проживання подруги на буковинській землі. Вона навіть розмовляє якимось по-іншому. Незалежно від частого вживання італійських слів. У голосових інтонаціях подруги з'явилися неприховані нотки безсумнівної впевненості в собі. Може, тут по-іншому не виживеш.

– Ну... чого стала?! Ноги в руки і пішли! Давай торбу! – скомандувала Галина. Першою нахилилася й схопила за одну ручку Даринину важку торбу. Коли вона взялася за другу ручку, подруга скерувала напрям їхнього руху у бік чорного мінівена, біля якого стоїть чоловік. Дарина ледь встигає за Галиною, яка ніби тягне її за собою. Помітивши, що жінки наближаються, власник автівки відкриває багажник. Галина ставить туди Даринину торбу. Тим часом Дарина крадькома роздивляється ззовні непримітного, середньої статури сивоволосого з густою шевелюрою італійця в окулярах. Вбраний незнайомиць у джинси й легеньку розстебнуту синьо-червону куртку, з-під якої видніється чорна футболка. З вигляду чоловікові років п'ятдесят з хвостиком.

– Це хто? – здивовано шепоче до Галини, киваючи на італійця.

– Хто... хто... Друг... Джані. – У нотках її голосу вчувається відчуженість, у якій читається холодний докір, мовляв, а тобі не все одно? Якщо ні, то я докладно поясню, за що маеш бути йому вдячна. – Виклик, між іншим, він тобі зробив...

Галина відчиняє задні двері, пропускаючи всередину Дарину. Опісля й сама сідає поруч з нею. Джані заводить двигун, і авто рушає з паркувального майданчика. Виїжджають на автостраду, пірнаючи в тунель. Дарина поринає у відчуття незнайомого простору, що впевнено засмоктує її непізнанною загадковістю.

Із вікна відкривається морський краєвид. Генуя стане новим місцем роботи й тимчасового проживання на мапі Даринино життя. На який період тимчасовим – обставини покажуть. Вона щойно сьогодні приїхала, ще не ходила по Генуї власними ногами, не бачила його вулиць, храмів, однак це місто вже поглинало її своєю новизною, непізнаністю й величиною простору. Італійська Генуя після українських Чернівців – друге місто, в якому їй доводиться бувати в своєму житті. Такий скупенький літопис її поїздок і географічних пізнань.

– Як там мій Юрко? – Витрушує її з кокону думок Галина.

– Слава Богу, все добре! Гроші твої отримують. Вітання тобі передавав. Переказував, щоб за них не хвилювалася і що твого приїзду чекає.

Галина миттєво змінюється на обличчі й замість відповіді похмуро киває. Кілька хвилин мовчить, про щось роздумуючи, й потому переводить розмову в інше русло.

– Слухай, Дарино... таке от прохання до тебе: в Італії мене ні Галею, ні Галиною не називай, добре?

Дарина здивовано дивиться на подругу, поглядом запитуючи: а як до тебе звертатися?

– Тут всі мене кличуть Ліна, – уточнює та.

Дарині цього пояснення виявилось достатньо: мабуть, італійцям так простіше. Тому Галина, щоб не заплутувати їх, вирішила бути Ліною для всіх. Звідки їй, щойно прилетівши в Італію, було знати, що gallina італійською означає курка, тому українки з іменем Галина змушені переінакшували свої імена.

– Роботу я тобі вже знайшла, – тим часом продовжує подруга. Й зацікавлено уточнює: – Робота дуже хороша. Не робота, а санаторій! – І наступної миті дружню доброзичливість змінює на діловитість. – Якщо порахувати за виклик, за роботу, за все кругом-бігом... – Витримує паузу – ...ти повинна мені п'ятсот євро заплатити.

Їй не почулося? Вона має заплатити Галині п'ятсот євро?! Нова реальність камінням сиплеться на голову Дарини. Оце так подруга! Де вона зараз ці гроші візьме, якщо в гаманці вітер гуляє. Розгублено дивиться на невпізнану італізовану Галю.

– Чого кліпаєш?! Це ще по-божому, як для подруги, – безжалісно продовжує поливати її холодним душем.

– Але ж... У мене немає... у мене немає таких грошей... і де я їх зараз візьму? – Ледве чує власний голос. Їй здається, що тіло, напружившись, тремтить усіма нервовими закінченнями.

У відповідь Галина безжурно сміється.

– А я що кажу – зараз гроші давай? Від тебе ніхто не вимагає платити негайно. Ти ж на роботу сюди приїхала. Заробиш, тоді й віддаси.

Дарина знову відводить погляд до вікна. Нервові напруження поволі спадає.

– Добре! – насилу витискає з себе. Усе вирішить час. Настане день – заробить. Настане день – віддасть. Однак не це її збентежило найбільше. Колись бабуся вчила улюблену онучку обережності у стосунках з людьми. Казала, що ніхто не може знати, як проявить себе навіть, здавалося б, близька людина в ситуації, у якій раніше ніколи не бувала.

Галина з маленьких років – найкраща Даринина подруга. Ближчої за неї поза сім'єю не було. Коли Галя за Юрка заміж виходила, Дарина у неї др?жчила. Коли Михася свого народила, у пологовий істи їй возила. Коли мама Галинина її назавжди покинула, Дарина першою подрузі сльози втирала, до поховку готувати допомагала. Галинина мама на лікуванні карпатськими травами добре зналася, як здоров'я покращити людям підказувала. Від болячок різних рятувала. А собі, коли прийшов її час, зарадити не змогла. Зміїний укус ще нестарій і здоровій жінці дочасно віку вкоротив. Зі свекрухою своєю, Анною, Галина погано ладила. Коли її мама ще жила, Анна до невістки з претензіями не чіплялася – боялася, аби сваха їй травами не нашкодила. Після маминої смерті непорозуміння між Галиною й свекрухою набули характеру постійності – дві господині в одному дворі й на одній кухні вжитися ніяк не могли. Повсякчас одна другій чимось не вступалася. У виїзді місцевих жінок на заробітки в Італію Галина побачила для

себе порятунок одночасно і від фінансових негараздів, і від конфліктів із чоловіковою мамою. Дарина добре запам'ятала слова подруги перед від'їздом. «Як там буде – ще не знаю. Але, думаю, не пропаду. Повернуся, коли стара здохне. Тільки ж ти, дивися, язик за зубами тримай. Я тобі, як найближчій...» – взяла з Дарини обітницю мовчання.

Що з Галиною тут сталося? Які реалії так сильно змінили її за три роки проживання й роботи далеко від Батьківщини? З вигляду й не скажеш, що їй в Італії погано ведеться. Але чому не встигла Дарина ще навколо роззирнутися добре, ще місця роботи не бачила, ще працювати не почала, а подруга їй, не зволікаючи, рахунок виставила? Опустивши погляд на свої руки, Дарина похмуро мовчить. Мовчання затягнулося, й Галина, аби згладити напруження, що повисло в салоні авто, переводить її увагу на красу міських краєвидів за вікном.

– Дивися, як гарно! Та ти тут ще й не таку красу побачиш. Місто – давне, історичне, з храмами старими...

Маленькою дівчинкою Дарина годинами пропадала у старих вижницьких церквах, допитливо розглядаючи настінні розписи з біблійними сценами, лики святих. Її цікавило, чому маля Ісус і Діва Марія на однотипних зображеннях мають різні обличчя. Подорослішавши, таким питанням більше не задавалася. Натомість інтерес до старовини розширився за межі історичних храмів.

У давній Генуї має бути власне диво, архітектурно не менш цікаве за еkleктичну чернівецьку резиденцію буковинського та далмацького митрополитів.[5 - Сьогодні колишня митрополича будівля належить Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича.] З приголомшливою історією. Чернівецьку будівлю зведено на «гарбуз горі» на будівельному розчині з додаванням падлини та курячих яєць й за плануванням схожу на середньовічний замок із бароковим церемоніальним двором. А в архітектурі буковинської будівлі з домінуючими різьбою й розписом геометричної гуцульської орнаментики намішано й візантійський та романський стилі.

* * *

Через півгодини автомобіль із Дариною і Галиною під'їжджає до багатопверхового будинку. Жінки підіймаються сходами до дверей під'їзду. Галя тисне на кнопочку домофона, звідти лунає хрипливатий чоловічий голос.

Вона говорить до нього вже знайоме Дарині «Buon giorno!» і ще щось, чого та не розуміє. Клацає замок, Галина штовхає двері під'їзду, й вони підіймаються на третій поверх. Там, у розчинених дверях квартири, їх зустрічає усміхнений стрункий чорнявий італієць такого ж віку, як Галинин друг Джані.

– Buongiorno! Sono Alessandro Treviso. Treviso e' il mio cognome,[6 - Добрий день! Мене звати Алессандро Тревізо. Тревізо – мое прізвище (італ.).] – вітається з ними, одразу ж представляючись.

Італієць проводить жінок у простору світлу вітальню. Проходячи за ним, Дарина зі здивуванням встигає зауважити, що ця квартира у звичайному міському будинку, як і їхня нова садиба, складається з двох поверхів.

В одному кутку вітальної кімнати – камін, в другому – торшер. Посередині перед диваном стоїть маленький дерев'яний столик зі скляною поверхнею. На ньому уважний до інтер'єрних дрібничок Даринин погляд миттєво виокремлює чотирикутну тарілку з дрібними різнокольоровими камінцями і великою свічкою. На стіні поперед очі старої жінки, яка сидить у м'якому кріслі навпроти дивана, висить велика картина з зображенням молодої мами у довгій сукні та капелюшку в оточенні трьох малюків. Пальцями правої руки елегантно і водночас просто вбрана сивоголова похилого віку італійка стискує тростину. Її волосся акуратно вкладено волосина до волосини, ніби синьора щойно вийшла з перукарні. Холодним поглядом примружених очей вона пильно роздивляється двох страньєрок,[7 - Stranieri – іноземці (італ.).] яких привів у помешкання її син Алессандро. Одна стоїть спокійно і з вигляду від італійки й не відрізниш. Друга перелякана, схожа на gattino,[8 - Кошеня (італ.).] що дивом вціліло, потрапивши під машину. Біля її ніг стоїть велика торба.

– Allora... Questa e' la casa nostra. Adesso spiego un po' come e' sistemata: Le camere da letto e il mio studio si trovano di sopra. Il soggiorno, la da pranzo e la cucina sono qui. Dalla cucina si esce in giardino. Il giardino va pulito qualche volta. Io sono tornato a casa da poco. Non sono ancora abituato.[9 - Це наш дім. На другому поверсі спальні і мій кабінет. А тут – вітальня, обідня кімната і кухня. З кухні – вихід у внутрішнє подвір'я. У подвір'ї також час до часу треба буде поприбирати. Я сюди нещодавно повернувся... не обжився ще (італ.).] – Італієць нервово розсміявся. – Io come mamma non siamo abituati avere una donna di servizio, per? alla mamma adesso servirebbe qualcuno per poterla aiutare... Abbiamo pensato che sarebbe stata una buona idea.[10 - Ми з мамою не звикли мати прислугу, але мама вже потребує помічницю. І ми подумали, що це хороша ідея (італ.).]

Стара італійка, байдуже ковзнувши поглядом по українських жінках, холодно перебила сина:

- La tua e' una buona idea. La donna di servizio, l'hai voluto te, non io.[11 - Це твоя хороша ідея. Економку захотів ти, а не я (італ.).]

Спираючись на тростину, стара встає з дивана. Лише тепер Дарина звертає увагу, як зі смаком вбрана ця струнка літня жінка. Темно-сині класичного крою штани доповнені кольору морської хвилі блузою, поверх якої вбрано темно-синій светр. Італійка повільно обходить жінок, особливо вимогливо роздивляючись Дарину. Під її поглядом та бажала б обернутися черепахою, щоб від страху надійно заховатися у власному панцирі.

- Come si chiama?[12 - Як її звати? (італ.)] - звертається синьйора невідомо до кого, свердлячи Дарину своїми темними вуглинами-очима. По спині жінки тоненькими цівками стікає холодний піт - яка ж складна для розуміння ця італійська мова. Поглядом просить допомоги в Галини. Подруга, відповідаючи синьйорі, миттєво змінює свою самовпевненість, з якою розмовляла з Дариною, на цілковиту покірність із мармеладними нотками в голосі.

- Si chiama Daryna, signora.[13 - Її звати Дарина, синьйоро (італ.).]

- Daryna... - повторює за Галиною стара італійка, дивуючись з імені, якого ніколи раніше не чула.

А Даринина подруга, намагаючись випередити очевидне наступне запитання, поспішає скласти їй протекцію.

- Lei sa fare tutto![14 - Вона все вміє! (італ.)] - Галина дивиться на синьйору, очікуючи від неї схвалення. Однак обличчя старої не освітлює жодна позитивна емоція чи бодай краплина зацікавлення. - Pulire, cucinare, stirare, lavare...[15 - Прибирати, готувати, прасувати, прати... (італ.).] - Наступні слова, що на тлі всіх Дарининих вмінь не мали б звучати як її недолік, видає на одному видиху. - Solo che non parla l'italiano. Per? lei imparer?... Presto.[16 - От тільки італійською не говорить. Але вона навчиться... Швидко (італ.).]

В очах синьйори миттєво спалахує відверте невдоволення й ще більше опускаються вниз кутики тонких губ. Вона демонстративно відвертається від українок, пронизує крижаним поглядом сина й, накульгуючи, виходить з кімнати.

– Molto presto,[17 - Дуже швидко (італ.).] – випалює їй навздогін Галина, рятуючи ситуацію. Вона, на відміну від страшенно переляканої й розгубленої Дарини, добре вловила не виказаний словами з причини соціальної вищості настроїв господині помешкання: а чи не забралася б вона з мого дому з її вміннями туди, звідки з'явилася.

Алессандро дивиться на жінок і ніяково усміхається – він мамині настрої знає добре і від власної ідеї не відмовляється.

– Va bene. Va bene. Mia mamma si chiama signora Vittoria,[18 - Добре. Добре. Моя мама називається синьйора Вітторія (італ.).] – говорить він, дивлячись на Галину, розуміючи, що в даний момент вона – перекладач для порозуміння з тією, яка усе вмє робити, але жодного слова італійською сказати не знає. Потім переводить погляд на Дарину.

– La Sua stanza si trova sopra. Se volete possiamo andare insieme. Gliela faccio vedere io...[19 - Її кімната нагорі. Якщо хочете, я піду з вами й покажу... (італ.)]

Алессандрове «якщо хочете» – всього лиш слова ввічливості в ситуації, коли його супровід не вияв бажання, а необхідність для усіх. Він прямує до виходу з вітальні, запрошуючи жінок йти за ним. Високими сходами підіймаються вгору, потрапляючи у невеликий коридор. Синьйор Тревізо відчиняє другі двері, Дарині одразу ж, як майбутній мешканці, простягає ключ і, не заходячи, залишає подруг самостійно ознайомлюватися з кімнатою. Дарина критично роздивляється те, що Алессандро назвав кімнатою і що насправді більше схоже на комірку. Тут у різних кутках нагромаджені пилосос, перевернуті старі стільці, валізи, вбрання, картини, дзеркало, килим. Диван завалено коробками, покривалами, подушками. У помешканні Тревізо їй виділили кімнату, де зберігається давно не використовуваний мотлох. Аби відразу знала своє місце у цій сім'ї. Дарина безмовно озирається по кімнаті. Галина удавано радісно падає на диван.

– О! Нормальний! Не прогинається! – Випробовує на міцність канапу. – Ех, і пощастило ж тобі! Казала я, що тут справжній санаторій! Та ще й з картинами. – Дотягується рукою до обрамленого морського пейзажу з самотнім човном

посередині водної гладіні. – Знала б ти, де мені на початку довелося жити... У напівпідвальному приміщенні на старому дивані перебивалася. Виглядав пристойно, а насправді майже розсипався. Сіамським кішкам господарів краще велося, ніж мені. – Галина зробила паузу, однак настільки коротку, аби Дарина не змогла нічого прокоментувати, і продовжила: – Невелика настанова-порада тобі, як зжитися зі старою. Як кажуть, рецепт щастя у простоті. Ти головне частіше говори «сі, синьоро». І не бійся, що нічого не розумієш. Відповідаєш «сі» – і робиш по-своєму. Вона спершу нервуватиме, а потім звикне. – Галя розкриває свою торбинку й витягує звідти пошарпану книжку, у якій обкладинка відділилася від сторінок, а сам друкований текст схожий на давній музейний експонат. Простягає її Дарині. – Тримай словник. Українсько-італійський. Подарунок за рахунок фірми.

Дарина несміливо бере словника. А подруга веде далі:

– Ще я по ньому вчилася. Результат сама бачиш. І ти вивчишся. – Дивиться на застиглу в скутій позі Дарину. Підбадьорює. – Ну... чого ти боїшся?! Не святі горшки ліплять. Не розкисай. Покажеш їм, яка ти завзята до роботи і як добре працюєш... І мову вчи! Вчи! Домашнім працівницям, які розмовляють італійською, господарі платять більше. – Галина глянула на годинник. – Мені вже пора. – Подруга рвучко встає і говорить напівпошепки: – І не розсиджуйся тут, давай, до роботи! Не на курорт приїхала. Побачимось! – По-дружньому підморгує й виходить.

Дарина якийсь час сидить нерухомо – що їй чекає у цьому домі: стара італійка навіть видимості привітності не зробила. Не знає, про що вони говорили тією наразі загадковою для неї мовою, але синьора чомусь виглядала невдоволеною. Хоча... настрої людини залежить і від стану її здоров'я. Може, стара сьогодні погано почувається – тростину, на яку вона спирається, точно не як аксесуар для підкреслення привабливості власного образу використовує. Або сон який поганий їй наснився. От вона й не в настрої. Так буває. Дарина пам'ятає, якою усім невдоволеною і буркотливою була під час хвороби її добра і терпляча матуся. Коли у мами ще й слух погіршився, стала вередливим дитям. Бувало, коли Дарина нормальним голосом до неї зверталася, бідкалася, що нічого не чує. Коли ж тонові інтонації підвищувала – дратувалася, що донька на неї кричить. Ніяк мамі вгодити не вдавалося. З рідною людиною, яку з перших днів свого життя знала, порозуміння не знаходила. Що ж про чужу говорити? Та ще й іноземку. Тільки-но в голові промайнуло нагадування про мову, якої не знає, Дарину нервово пересмикнуло. Але вже наступної миті на думку прийшли

Галинині повчання і заспокійлива думка про те, що жестами та інтонаціями навіть мавпи поміж собою знаходять спільну мову.

* * *

Позбирала з канапи зайві покривала з подушками й позапихала їх у шафу. Спинилася, зустрівшись із власним відображенням у дзеркалі. Звідти на неї дивляться її розгублені й перелякані очі. А серце скручується у спіралі болю від ще незвіданого, проте очевидного відчуття самотності в цьому чужому їй домі.

З першого поверху будинку долинають голоси Алессандро й синьйори Вітторії. Дарина прислухається. За підвищеними тонами здогадується, що син і мама сваряться. Нехай собі сваряться. Тільки б вона під їхні гарячі язики не потрапляла. Вони рідні, спершу посваряться, потім помиряться. Непорозуміння – одвічні гострі кути в стосунках між рідними людьми, які ділять спільний простір. Дарина підходить до вікна, відчиняє його. Кімнату заповнює щедre сонячне проміння. А разом з ним і звуки життя італійського міста, що дзижчить чужомовними людськими голосами, гулом автівок і мотоциклів.

Скидає з себе дорожній одяг. Витягає з торби домашні джинси і спортивний светр на замок. Через кілька хвилин спускається сходами вниз. Проходить довгим коридором, роздивляючись будинок. На стінах розвішані різнорозмірні та різносюжетні картини. Під ними у мармуровому обрамленні притулився туалетний столик з великим дзеркалом; на столику розставлені керамічні статуетки. Далі по всій довжині й висоті стіни прилаштовано полицки з книгами й журналами – велика приватна бібліотека. Невпевнено заходить на кухню: у такому просторому кухонному приміщенні раніше не бувала. Тільки в кіно бачила. Тут не тільки двоє, а й троє і навіть шестеро людей легко розійдуться. І стеля заввишки не менше двох чи й двох із половиною метрів. У мийці помічає маленьке немите горнятко. Підходить, відкручує кран і споліскує. Відчиняє дверцята шафки зверху, аби поставити його туди. На неї очікує несподіванка – замість посуду шафка наповнена безліччю кольорових упаковок і баночок з італійськими написами. Даринині очі загораються дитячою допитливістю пізнання невідомого. Горнятко ставить поруч із мийкою, миттєво забуваючи про нього. Бере в руки кілограмову картонно-металеву закриту упаковку кремове-коричневого кольору. Роздивляється. На ній зображено ложку. Знизує плечима – спробуй здогадайся, що воно таке, коли вперше бачиш та ще й напису на коробці прочитати не вмієш. Може, крупа яка? Ставить на місце. Поруч увагу повертає

уполовину менше картонне упакування з зображенням чогось дуже схожого на квадратний шматок сирника з поливою, двома трубочками й чоколядовою квіткою посередині. Щось для випікання. Закриває шафку. Цікавість спонукає Дарину досліджувати далі. Підходить до холодильника. Відчиняє дверцята. Оляля! А тут загалом як у музеї – розмаїття баночок. Бере одну з них. Усередині плаває щось округлої форми, схоже на бутон квітки жовто-зеленого кольору. Дарина знизує плечима: що за дивний овоч-фрукт? Намагається прочитати етикетку. Не знаючи італійської, видобуває з пам'яті давно призабуту англійську. Можливо, допоможе. Carciofi.[20 - Артишоки (італ.)] Дива не стається. Прочитання не дає їй жодного пояснення, що воно таке. Ставить баночку на місце. Зачиняє холодильник. Обертається й здригається. У кухню, перевдягнений із домашнього вбрання у штани й сорочку для роботи, на ходу пов'язуючи краватку, заходить Алессандро. Обідня перерва закінчується, і чоловік збирається на роботу.

- Daruna? - Запитально дивиться на жінку, уточнюючи, чи правильно запам'ятав її ім'я.

Вона у відповідь киває.

- Si, signora![21 - Так, синьоро! (італ.)]

Алессандро всміхається з її незнання й делікатно виправляє:

- Non sono signora. Sono signore...[22 - Я не синьора. Я синьор... (італ.)]

Він не зауважує збентеження на обличчі Дарини.

- Mi fa il caff?, per favore![23 - Зробіть кави, будь ласка! (італ.)] - звертається до неї.

Від потоку незнайомих, швидко вимовлених слів Дарина зовсім розгубилася. Вона дивиться на синьора Тревізо своїми круглими, широко розплющеними очима, намагаючись вгадати, що він просить її зробити.

- Un caffe', - терпляче повторює Алессандро і жестом зображає маленьке горнятко.

Із Дарининих вух спадають затули – виявляється, якщо уважно слухати, не так уже й складно зрозуміти італійську.

- Ah... *caffè*... *Si, signore*, – відповідає покірно.

- *Grazie!* – Всміхається.

Дарина сміливо наближається до кухонних полицок й, швидко побігавши по них поглядом, бере звідти герметичну упаковку кави.

- *No! Non questo*, [24 - Ні! Не це (італ.)] – заперечливо вигукує синьйор Тревизо.

Алессандро швидко підходить до кавового апарата, показує Дарині, де взяти, куди і як вставити кавову чалду. Вона, зорієнтувавшись, де кнопка запуску функції приготування кави, хоче її натиснути. Італієць вчасно відводить її руку й притьмом іде до шафки з посудом.

- *Tazzine!* [25 - Горнятка! (італ.)] – Усміхаючись, витягує звідти два горнятка.

Дарина також ніяково усміхається, розуміючи кумедність ситуації. Синьйор Тревизо ставить горнятка у кавовий апарат і дозволяє Дарині натиснути кнопку. Горнятка швидко наповнюються кавою. Одне з них Алессандро подає Дарині.

- *Il caffè per te!* [26 - Кава для тебе! (італ.)]

Несміливою усмішкою дякує йому за несподіване пригощення. Тієї ж миті у дверях кухні нечутно з'являється синьйора Вітторія. Стара неприємно вражена побаченням.

- *Adesso ho capito perche volevi la badante.* [27 - Тепер я зрозуміла, для чого ти потребуєш доглядальницю (італ.)]

Заскочені, що вони на кухні не самі, наче громом прибиті зневажливо-осудливим тоном синьйори, здригнулися обидвоє. Дарина заціпеніла на місці, а Алессандро з кавою присідає за стіл.

- Mamma, ma lei non sa ancora niente. Serve imparare,[28 - Мамо, але вона ще нічого не знає. Її необхідно навчити (італ.).] - пояснює старій ситуацію Алессандро.

Синьйора Вітторія сідає з другого краю столу навпроти нього й недовірливо дивиться на сина: вона побачила значно більше, ніж він їй говорить. Алессандро підводить очі на настінний годинник.

- Sono in ritardo.[29 - Я спізнююся (італ.).]

- Ma tanto la scusa che hai. Dira? che hai fatto la badante oggi,[30 - Але виправдання ти вже маєш. Скажеш, що сьогодні працював доглядальником (італ.).] - холодно-насмішкувато зауважує синьйора Вітторія.

- Lei non ? una badante, lei ? la domestica, - заступається за Дарину Алессандро. - Non cominciamo adesso la discussione davanti a lei...[31 - Вона не доглядальниця, вона домашня помічниця. Давай не будемо дискутувати при ній... (італ.)]

Синьйора Вітторія тихо презирливо хмикнула.

- Tanto non capisce niente.[32 - Вона однаково нічого не розуміє (італ.).]

І підвищеним голосом, з притиском, знову звертається до Алессандро:

- Solo io dovrei trovarmi in imbarazzo a casa mia?[33 - Чому я повинна почуватися збентежено у власному домі? (італ.)]

Не розуміючи про що говорять синьйори Тревизо, Дарина однак відчувається так, ніби її відшмагали мокрою ганчіркою по обличчю. Інтуїтивно здогадується, що перепалка поміж мамою і сином виникла через неї.

- Volevo ricordarti che questo e' anche la mia casa,[34 - Хотів би нагадати тобі, що це і мій дім також (італ.).] - відгаркується Алессандро.

Синьйора Вітторія підвищує голос:

– E volevo ricordarti anche io che la casa tua hai lasciato la tua moglie putana.[35 - І я також хотіла б тобі нагадати, що твій дім ти залишив твоїй дружині-курві (італ.)]

– E cosa facciamo? Tu resti vivere qui da sola. Ti piace l'idea?[36 - І що робитимемо? Ти залишишся жити тут сама. Тобі подобається ідея? (італ.)] – розлючено кричить синьйор Тревизо.

– Ecco, sono arrivata a vedere che mio figlio mi sgrida a casa mia...[37 - Ось і дочекалася, що власний син кричить на мене у моему домі... (італ.)] – ображається стара.

Алессандро, ігноруючи останні мамині слова, швидко допиває каву. Піднімається зі стільця й на виході з кухні, киваючи Дарині, кидає їй «Ciao» на прощання. Синьйора Вітторія сидить, опустивши голову. Дарина, по-своєму бажаючи розрадити стару й шукаючи нитки контакту і порозуміння з господинею, ставить перед нею власне горнятко кави, з якого не зробила жодного ковтка. Присідає навпроти. Італійка ковзнула поглядом по каві й, неприязно глянувши на Дарину, гнівно відсунула горнятко назад.

– Questa cucina e' ancora mia. E tu potrai entrare qui solo se io ti do il mio permesso e solo quando io sono presente, – нагримала на українку, супроводжуючи свої слова стуком вказівного пальця по столу. – Hai capito?![38 - Це все ще моя кухня! І ти можеш заходити сюди тільки з мого дозволу і в моїй присутності. Зрозуміла?! (італ.)]

– Sì, signora! – завченою фразою покірно-розгублено відповіла Дарина, нічого не розуміючи і водночас картаючи себе за жест із кавою: хотіла як краще, а вийшло навпаки – розізлила стару.

– Sono io la padrona di casa e tu sei una badante. Hai capito?[39 - В домі я господиня, а ти прислуга! Зрозуміла? (італ.)] – Синьйора Вітторія підіймається зі стільця й гнівно вказує Дарині тростиною на двері. – Fuori di qui! Via![40 - Геть звідси! (італ.)]

Дарина встає і, як собака, вигнаний господарем за скоєну шкоду, виходить з кухні. Початок її життя-роботи на цьому курорті, як назвала Галина, зовсім не такий, яким вона собі уявляє, повинен бути на доброму місці праці. Ще роботи робити не почала, а непривітність і неприязнь синьйори Вітторії вже на собі

відчула. Стара таки точно не в доброму гуморі сьогодні. Однак поганий настрій піддається виправленню. Дарина втішає себе думкою, що як тільки-но господиня дому побачить її вміння, миттєво змінить гнів на милість.

Повертається до своєї кімнати. Бере порохотяг й, аби заглушити в собі образу від пережитої зневаги, злісно пилюсочить. Помешкання синьйорів Тревізо – чималеньке, тож прибирати-вчищати їй тут буде що. А в хаті робота щодня знайдеться – як не лад наводити, то їсти варити. Вона ще не знає й не підозрює, що куховарити їй доведеться не як в Україні – раз на два-три дні, а щодня. Іноді й двічі на день.

Про те, що її найняли не лише як прибиральницю, а й як кухарку, зі слів синьйора Тревізо Галина нічого не перекладала. Але ж він у присутності подруги й про приготування кави нічого не говорив. Тож так виглядає, що скоро на неї й приготування обідів навішають. Роботи Дарина ніякої не боїться – і поприбирати добре вміє, і їсти варить смачно. Нехай тільки-но освоїться трохи, італійським панам українських пирогів наліпить.

Без знання італійської мови набуті в Україні освіту педагога-вихователя дошкільного закладу і навички фахівця по роботі з дітьми з вадами мовлення доведеться заштовхати подалі як непридатні для застосування в роботі. Тут їй платитимуть не за освітньо-виховну інтелектуальну, а за фізичну працю з наведення й підтримання чистоти в будинку. Закінчивши пилюсочити і знайшовши відро зі вгнутою всередину сіткованою покривкою та настромлену на довгу палицю, виготовлену зі спеціального матеріалу, порізану на стрічки ганчірку, Дарина зрозуміла, що її вміння миття підлог потребує перекваліфікації. Давно перевірений і добре знаний метод вологого прибирання з використанням намотаних на швабру старих майок у нових умовах проживання втратив свою придатність як віджилий. Українська карпатська архаїка в модерній Італії не спрацьовує.

Переходячи з кімнати в кімнату, зауважила, як процес її прибирання здалеку мовчки контролює синьйор Вітторія. Їхня нова близька зустріч відбувається у ванній кімнаті. Дарина бере пляшечку для чищення умивальника, намагається прискати з пульверизатора, але той чомусь навіть не рухається. Після кількох безрезультатних натискань відкручує, хляпаючи рідину на мочалку. У цю мить її ніби током пронизує від стороннього неприязного погляду. Повертає голову і бачить перед собою перекошене від люті обличчя синьйори.

- Stupida![41 - Дурепа! (італ.)] – коментує італійка.

- Si, signora! – відповідає Дарина.

Стара презирливо кривить губи. Забирає у неї з рук пляшку з рідиною, закручує, повертає вбік кришку з пульверизатором, розблоковуючи, і спреєм обприскує умивальник всередині. Ставить пляшку на поличку. Бере звідти другу, на якій намальовані вікна, витягає з окремої шафки упаковку тоненьких ганчірок, жестами пояснюючи Дарині, що вони призначені для миття вікон, вкладає їх у її руки. Вимогливим кивком голови наказує йти за нею. В іншій ванній кімнаті, де стоїть велика пральна машина, вчить наставляти на прання. Закінчивши інструктувати з наведення ладу в домі, розвертається й виходить.

Дарина одразу ж закидає у пралку білизну, складену у великій солом'яній корзині. Вмикає й повертається завершити прибирання ванної кімнати з туалетом. Над нею знову власною присутністю нависає синьйора Вітторія. Українка внутрішньо зіщулюється – що тепер робить не так? Знову дістане прочуханку від господині? Стара подає їй гумові рукавички, показуючи пляму на кахлі, і мовчки виходить. Цього разу обійшлося легше.

Навіть у наймонотоннішій роботі при правильному підході можна віднайти втіху. У неї легко вписується миття дверей і вікон. Кожні двері приховують за собою таємниці чийогось життя. Незважаючи на покроковий контроль з боку синьйори Вітторії прибирання нею будинку Тревизо, Дарина спромоглася дещо зауважити. У цьому помешканні всюди, крім кухні та однієї кімнати, в інтер'єрі переважають меблі і предмети з подихом минулих століть. Як в історичному музеї. Спальня синьйори, попри максимум зовнішнього світла, що в неї проникало, Дарину пригнічувала. Похмурість у кімнаті створювали старі дерев'яні меблі темно-коричневого кольору. Саме через цей колір високе важке ліжко на фігурних ніжках із високою спинкою, застелене білосніжним покривалом, нагадувало їй чомусь катафалк. Інтер'єр кімнати має відповідати внутрішньому світові її мешканки, аби вона в ньому почувалася комфортно. Дарині ще належало пізнавати характер господині, і її перші враження про неї можуть змінитися. Єдиною кімнатою, за зачиненими дверима якої існувала геть відмінна від усього будинку атмосфера, була спальня синьйора Алессандро. Світло, що потрапляло в неї з великих вікон, перепліталось зі світлим простором кімнати, який творило лише велике модерне двоспальне ліжко з двома тумбочками при ньому і нічним світильником. Більше тут нічого не було і нічого не потребувалося. Вільний простір утворювався за рахунок вмонтованої у стіну розсувної шафи.

Миття вікон – це зазирання у світ за ними. Одне з вікон у помешканні Тревизо виходить на вулицю, що веде до площі. Вулиця гуде людськими голосами. Чуже життя чужого міста, в якому Дарина почувається як риба, виловлена у річкових водах й закинута у море, де живуть незнані їй раніше хижаки.

Найулюбленішим її місцем у цьому помешканні з першого дня проживання стане тераса. Звідси відкривається панорама Генуї. Тут росте приватний сад, що поміщається у чотирьох великих вазонах. Вазони настільки великі, наскільки дерево здатне вирости великим у найбільшому вазоні. На одному досягають лимони, на другому – мандарини, на двох інших вже достиглі маленькі чорні плоди, що віддалено нагадують Дарині мініатюрні сливи. Підходить ближче. Придивляється. Ого! Так це ж оливки. Обережно проводить пальцем по гладенькому плоду, всміхається сама до себе. Не уявляла собі, що колись на власні очі побачить, як ростуть на деревах цитрусові й оливки. Не мріяла навіть торкнутися гілочки оливкового дерева – одного з нащадків тих, серед чиїх пращурів у Гетсиманському саду Ісус молився до свого Бога-Отця. Єрусалимські дерева міцнокронні. Їм по дев'ятсот років. Наскільки давні оливки в горщиках у домі Тревизо, Дарина не уявляє. Стовбури у них тоненькі, і позаяк ростуть вони не у своєму природному середовищі, то міцними вони й не виростуть. Нехай і так. Навіть таке оливкове деревце за сприятливих кліматичних умов Буковини вона хотіла б мати у себе в Україні. У холоді теплолюбне дерево якщо й прийметься, то не плодоноситиме.

У житті все відбувається за законом рівноваги: пережиті прикромці згладжуються радощами. Нехай навіть отакими зовсім маленькими, що виринають зі споглядання дозрілих оливкових плодів.

На розкладній сушарці розвісила випрану білизну. Понад дахами будинків задивилася на синю стрічку моря вдалині. Галина сказала їй, що море називається Лігурійським від назви регіону Лігурія. Сьогодні зранку з авто вона побачила його вперше. Загалом, вперше у житті побачила море.

За роботою час непомітно збіг до вечора. Дарина й забула, що сьогодні не обідала. З роботи повернувся синьйор Алессандро. Зустрілася з ним у коридорі першого поверху. Він кивнув їй головою, аби йшла за ним. На кухні показав залишене для неї на вечерю ризото – він так і сказав «risotto», а не рис і вказав на мийку з брудним посудом.

- Buon appetito![42 - Смачного! (італ.)] – побажав Алессандро і вийшов із кухні.

Дарина сіла за стіл й присунула до себе тарілку з іжею. З першого погляду круглий рис видався їй розвареним. Скуштувавши, зрозуміла, що з таким смаком ще не знайома. Ризото тануло в роті разом із маленькими шматочками червоної риби, що траплялися в ньому. Смачна вечеря як належна компенсація зазнаних нею сьогодні нервових переживань.

Перед сном бере в руки подарований Галею словничок. Шукає почуті незнайомі їй слова. Згадує ранковий конфлікт на кухні синьйора Алессандро з синьйорою Вітторією. «Badante» – опікун, вихователь. Знизує плечима, нічого не розуміючи – ніким вона тут не опікується й нікого не виховує. І спробуй знай, чого стара її так охрестила. «Stupida» – дурепа. Ніхто ніколи її так не називав, а італійка назвала через те, що Дарина не знала, як увімкнути пульверизатор. А звідки ж їй це знати?! Вона й не здогадувалася, що розбризкувач зафіксований. Тут стільки всього для неї нового, незнайомого. І всі ці технічні ускладнення у засобах для прибирання ніби навмисне протидіють Дарині, намагаючись довести їй те, що вона вже й сама зрозуміла – її навички з прибирання потребують удосконалення експрес-курсом. Вона у цей світ ніби з іншого виміру цивілізації потрапила, а її ні за що дурепою обізвали. І треба було їй те слово читати? Хвилиною накотився жаль до себе, горло заповнила гіркота, очі зволожили сльози.

- Маріє, Матінко Божа... – тихо шепочуть Даринині вуста, зносячи погляд на маленький образочок Богородиці з дитям, що привезла з собою у гаманці з України. Тримає його у тремтячих руках і подумки благає у Пречистої Діви, аби посилала їй сили у земному терпінні. Із маленького шматка паперу на неї журно дивляться спокійні лагідні очі Пречистої Діви й малюка Ісуса. Перед ними для самозаспокоєння можна й поплакати.

Відклавши убік книжку, ще довго лежить із розплющеними очима, гортаючи в голові пережите за перших півдня. Генуезький простір, який вона тільки-но почала пізнавати в стінах будинку Тревизо, шматував її зсередини різноманіттям почуттів. Виживе, якщо навчиться не пропускати крізь себе недоброзичливість синьйори і проковтувати її образи.

Оливковий урожай

Дні повільно, іноді, здавалося, надповільно, переливалися у тижні. Минув вересень разом із жовтнем, а разом з ними – півтора місяця її звикання до нового життя. Тепла італійська осінь зі своїми погожими днями помітно згладжувала нестерпність Дарининоного побутування. Під час ранкового розвішування випраної звечора білизни затримувалася на терасі, виловлюючи тепле сонячне проміння вересневих ранків. Знімаючи суху білизну, насолоджувалася по-літньому жаркими днями.

За українською звичкою прокидалася удосвіта. Щовечора допізна зубрила італійські слова. Нові вивчала не тільки за словником, а й за назвами продуктів на упаковках і в супермаркетівських газетках, що часто друкувалися до оферт[43 - Offerta – пропозиція (італ.)] чи сконто. Коли синьора Вітторія їй дозволяла, дивилася разом з нею телефільми. Зміст швидше вгадувала, ніж розуміла з почутих діалогів. Надто багато слів не знала. Ті, що чула вперше і її зацікавили, виписувала на листочок українськими буквами, а потім навмання шукала у словнику. Дуже швидко засвоїла, що італійські слова як пишуться, так і вимовляються.

Втомлювалася. Однак навіть втома не сприяла доброму відпочинку в чужих стінах. Спала неспокійно. Часто посеред ночі прокидалася, тривожно роззираючись по кімнаті, не одразу й розуміючи, де вона. Аби заспокоїтися, молилася доти, доки буря почуттів не влягалася, а вона знову засинала. Молитва їй допомагає. Вона глушить біль, розвіює відчуття покинутості.

Надважкими видалися перші два тижні проживання у сім'ї Тревизо. Дарину раз по раз переслідували думки, що її перебування тут тимчасове. Марилося: одного ранку, не долаючи жодних доріг, прокинеться вдома, у власному ліжку і струхне з себе італійську реальність як важкий для її нервового сприйняття сон. Двома тижнями вимірюється звикання до будь-чого – літнього часу, нового місця проживання, нової роботи, іншого ритму життя в інших реаліях. Два тижні триває період, під час якого людина або одразу ж занурюється в атмосферу нового побутування без тривалої адаптації, або ж відштовхує його всіма фібрами своєї душі.

Якраз потому, коли з поверненням на третій тиждень Дарина припинила чекати самонавіюваного пробудження у Виженці, синьора Вітторія покликала її з собою на терасу збирати врожай оливок. Іменування врожаєм тридцять п'ять оливок із двох дерев звучало надто гучно. Але синьора Вітторія так щиро йому раділа, що

її радість мимоволі передалася й Дарині. Цікавість українки розпалювало запитання, як стара ті оливки істиме. Те, що просто зірвані з дерева оливкові плоди до вживання непридатні, перевірила самостійно. Кілька днів тому, порядкуючи на терасі, не втрималася й зірвала з дерева один. Бажання пізнати свіжий смак оливки виявилось надто сильним. Та вона й сама – чорненька, лискуча на сонці, до рота просилася. Проте очікуваного смакового дива не сталося: щойно відкусивши, одразу ж і виплюнула – такою гіркою й неприйнятною виявилася свіжа оливка. Із зібраним оливковим врожаєм необхідно було щось робити. І Дарина робила. Під керівництвом синьйори Тревізо готувала оливки до вживання: спершу заливала водою, аби зійшла гіркота, а потім замінювала її водою з сіллю. Врешті й солону воду злила й, помістивши оливки у пластикові упаковки, просто засипала потрібною кількістю солі.

* * *

У сімействі Тревізо в Дарини виробився новий денний режим. Незмінними у ньому залишалися тільки ранки. Вона очікувала, коли прокинеться, вмийється і вдягнеться синьйора Вітторія. Разом з нею заходила на кухню і заварювала для господарів каву. Перестала очікувати привітності від старої, яка вкрай рідко прокидалася у доброму гуморі. Значно частіше під різними приводами чіплялася до українки. Особливо за відсутності вдома синьйора Алессандро. Синьйора Тревізо то, забуваючи про належну її соціальному статусу емоційну стриманість, кричала на Дарину, що при прибиранні «не так» пилюсось, то аж збуряковіла, що домашня працівниця не в той час прасує, нервово висмикнула праску з розетки й увімкнула її аж о восьмій вечора. Не знаходила логіки – чому пилюсось вдень можна і треба, а прасувати – лише ввечері.

У найближчу зустріч із Галиною в церкві Дарина запитала подругу, чи знає вона, чому синьйора розгнівалася на неї за прасування удень. Галя, яка вже кілька років проживала в Італії, пояснила їй, що італійці, економлячи на оплаті за електроенергію, домашні роботи з її надмірного використання виконують у години найнижчої оплати – з восьмої години вечора до восьмої години ранку. А щодо пилюсання... хто ж уночі пилюсось?

Розуміння власної провини ні на грам не зменшувало нелюбові Дарини до синьйори Вітторії, яка розросталася у ній з кожним новим проявом гніву господині. Непорозуміння траплялися навіть там, де, як сподівалася Дарина, трапитися зовсім не могли. Іноді вони вигулькували на незнанні побуту й звичок

харчування італійців. Хоча італійці й вважаються найкращими у світі в мистецтві приготування пасти, Дарина ні хвилини не сумнівалася в тому, що у процесі варіння спагеті жодних премудрощів не криється і легко з ним впорається. Але все виявилось з точністю до навпаки. Макаронників таки недаремно називають макаронниками. Вона аж ніяк не очікувала, що, скуштувавши смак відварених Дариною спагеті, синьйора Вітторія хапатиметься за серце. Галина, як постійний Даринин консультант у численних питаннях її притирання до італійської дійсності, пояснить, що правильно звареними макаронами більшість італійців вважають макарони відварені «на зуб». Для цього Дарина всього лиш повинна завжди дивитися на упаковку, де вказано хвилини варіння. Якщо на спагеті час їхнього приготування зазначається 9-10 хвилин, то треба орієнтуватися саме на нього. Тоді й зваряться макарони «на зуб». У разі довшого кипіння – розваряться й матимуть інший смак. Подруга розповіла їй і кілька варіантів макаронних заправок. Найлегші заправки ті, що не треба готувати. Вони продаються вже готовими у супермаркетах: овочево-томатні соуси, соус болоньезе і соус песто. Останній італійці найчастіше вживають до спагеті з морепродуктами. Дарина довідалася, що соус песто – винахід генуезької кухні. Справжній зелений генуезький песто за сирними складниками різниться від соусів песто, виготовлених в інших регіонах Італії. До нього входить перетертий генуезький базилік, оливкова олія extra vergine, сир Parmigiano Reggiano або Grana Padano, овечий сир з італійського острова Сардинія, кедрові горішки, часник і сіль. Дарина не запам'ятала всіх інгредієнтів, з яких готують зелений соус песто. Цієї інформації для неї було забагато. Вважає, що запам'ятала найголовніше – у справжній песто обов'язково повинні входити сир, кедрові горішки і часник. Вона завважила, що синьйора Тревизо найбільше любить спагеті зі свіжоприготовленим соусом із підсмажених в олії маленьких помідорів з базиліком. Спостерігаючи за нею, й собі його навчилася готувати. І просто, і смачно.

Трапився у Дарини й застільний конфлікт із вередливою італійкою. Нещодавно за вечерею вони їли приготовлене синьйором Тревизо ризото з білими грибами. Італійці цю страву називають risotto ai funghi porcini.[44 - Ризото з білими грибами (італ.).] Під час приготування Дарина, як завжди, спостерігала за процесом, бо знала, що наступного разу готувати доведеться їй. Накрила на стіл. Посередині поставила чотолку[45 - Ciotola – салатниця, миска (італ.).] з натертим сиром пармеджано і встромленою у нього маленькою ложечкою для посипання. На той час вона вже знала, що окремі страви з макаронів і рису італійці посипають зверху тертим сиром пармеджано або грана падано.

Коли синьйора зранку вставала з тієї ноги, що треба, й протягом дня ніщо їй настрою не псувало, дозволяла Дарині вечеряти разом з ними. На обіди це не поширювалося: українка, як і належить прислузі, обідала сама. Хоча іла вона те саме, що й синьйори, – «бруднити» каструлі й користатися електроплитою для приготування окремих страв для себе італійка їй не дозволяла.

Того вечора Дарину запросили до спільного столу. Синьйора Вітторія притрусила рис зверху двома ложками сиру, синьйор Алессандро – трьома. Дарина взяла спершу одну, а потім вирішила ще на кінчик ложки добрати. Не встигла донести решту сиру до тарілки, як синьйора Вітторія стукнула по столу розкритою долонею і гнівно скрикнула:

– Guarda! Guarda come lei mangia a casa mia. Mangia cos? tanto, come se fosse a casa sua![46 - Подивися! Подивися, як вона їсть у моєму домі. Їсть скільки хоче, як у себе вдома! (італ.)]

Дарина з переляку просипала сир на стіл.

– Мamma, ma cosa dici?! Lei non mangia troppo,[47 - Мамо, що ти говориш?! Вона не їсть багато (італ.).] – заступився за Дарину синьйор Алессандро.

Синьйора Тревізо постійно нагадувала Дарині про її місце у власному домі. Навіть коли кликала до спільного столу. Несвідомо в Дарині зародився й поселився постійний страх зробити щось не так і наразитися на несправедний гнів господині. Той різновид страху у ній то вилазив на поверхню, вишкіривши зуби, як голодний вовк, то тихо собі сидів у нірці, як щаслива мишка, що зуміла відхопити шматок сиру, не потрапивши в мишоловку.

У неділю Дарині надали цілоденний заслужений вихідний. Зранку вона ходить на літургію в храм, де збирається українська громада й богослужіння ведеться рідною мовою. Церква святого Стефана-мученика – не просто італійський храм, у стінах якого знайшла прихисток українська релігійна громада. Давність цього Дому Господнього зі смугастим мармуровим фасадом впадає у вічі одразу. Коли заходить всередину, усі страждання й тривоги бодай на недовгий час стихаються.

Генуезький храм святого Стефана-мученика береже у собі відгомін римського мистецтва. Галина розповіла Дарині, що цей Дім Божий особливий, бо зберігає

мощі святого Стефана. І що його мощі – не клапті вбрання святого, а його справжня рука. Для поклоніння її виставляють 26 грудня, на день святого за «їхнім календарем» (григоріанським) і на «наші різдвяні свята» (за календарем юліанським). «А ще... тільки уяви собі... саме у цій церкві хрестили Колумба, отого самого, який Америку відкрив...»

У давніх храмах Дарина почувається паломницею до святих місць, де очищується душа і відпускаються гріхи.

Однієї неділі, очікуючи в церкві Галину, ненавмисне підслухала розмову двох жінок, які сиділи позаду неї й розмовляли досить голосно. Одна розповідала іншій про чоловіка-іноземця, якого затримали за крадіжку продуктів в італійському супермаркеті. Але сума, на яку він здійснив пограбування, виявилася настільки мізерною, що італійський суд його виправдав.

– І однаково я не розумію, навіщо красти й ганьбитися самому й націю ганьбити, якщо є «Карітас», де допомагають усім, хто залишився без роботи й без грошей.

– Можливо, він про «Карітас» не знав.

Дарина подумала, що до цієї миті і вона також не знала.

Руки в мозолях

Злива заслала навколишній простір щільною темно-сірою пеленою, прибивши дорожню пилюку й перетворивши її на мокре місиво. Потому розпласталася над землею чорним простирадлом темряви. Світло у садибах давно погасло, і село єдиною безформністю потонуло в обіймах гірських сновидінь.

Гори – найправдивіші мольфари, які в них коли-небудь жили чи ще житимуть. Вони тихо, лише їм зрозумілою мовою, шепочуться з кудлатими хмарами, що обіймаються з вершинами, про часову спіраль земного буття. Їхню розмову час до часу перериває освітлена рухома цятка внизу. Цятка котиться ямкуватими лісовими дорогами й, виїжджаючи з-поміж дерев, стає вантажним автомобілем.

Посеред гупої нолі, коли дощове шаленство ненадовго змінилося дощовою мжичкою, до старої хатини в буковинському селі на ріці Виженці під'їхав пікап. Доки він гуде мотором, з його вантажної платформи з брезентовим наплічником за спиною й рушницею на плечі важко злазить сорокап'ятирічний чоловік у промоклій куфайці. Ступивши на землю обома ногами, беззвучно махає рукою тому, хто сидить у машині: «Дякую! Можеш їхати». Авто швидко розчиняється у темряві. Прибулий, ледь тримаючись на ногах, дивиться на власну садибу й зі здивуванням помічає світло у вікнах. Нерівною ходою, перевалюючись то вправо, то вліво, наближається до будинку. Тягне дверну ручку, штовхаючи плечем давно не змащовані, скрипучі двері. Переступає поріг і тут же спиняється здивований: в кухні прибрано, а за столом, поклавши голову на руки, спить жінка. Довго дивиться на її зігнуту в дугу спину. Не вірить власним очам. Чи не примара? Так за нею заскучив, що вже привиджується? Чоловік тре кулаками очі. Постать за столом не зникає. Отож таки жінка його приїхала.

– Дарко!.. А я думаю, хто то світить... – врешті скрикує збуджено радісно і, похитнувшись, вдаряється спиною об двері.

Від гучного чоловічого голосу Дарина прокидається. Піднімає голову й мовчки напівсонно спостерігає за Дмитром. Він вішає на гачок біля дверей рушницю, кидає на лаву наплічник. Опісля сідає на порозі між кухнею і кімнатою. Чухає потилицю, втішений з її несподіваного прибуття. Зустрічається поглядом із дружиною. Вуста чоловіка розтягуються в усмішці.

– Думав, мала приїхала, її давно не було. А це ти з теплих країв прилетіла! Ото радість яка!

Дарина вже зовсім прокинулася. Міцно ж вона заснула. Світло ще кілька годин тому вимкнула, коли день тільки-но до вечора скотився. А вже, очевидно, давно за північ.

– Я ще за дня приїхала, сиджу тут сама... На кухні лад трохи навела. Тебе чекаю... а тебе все нема... Телефон твій удома знайшла. Подзвонити тобі навіть нікуди. І як знати, куди запропастився? Де шукати? Ти он тільки тепер додому повернувся.

Дмитрова усмішка перекривлюється, у голосі вчуваються одночасно і докір, і образа.

– Ну ось, на поріг не встигла ступити і зразу пиляеш...

Дарина встає з-за столу, підходить до чоловіка. Допомагає йому піднятися. З мокрої Дмитрової куфайки втягує ніздрями любі їй з дитинства запахи хвої, карпатської ватри і смаженини. Знімає її з нього, примирливо проводячи рукою вздовж чоловікової спини.

– Хіба ж я лаюсь?! Занудьгувала просто сама тут. Приїхала, а тебе десь цілий день носить... У нас же і часу набутися разом небагато. Днів тих... жменька... півтора тижня швидко промайнуть... Слава Богу, що хоч о такій годині, але додому живий і здоровий вернувся. Що блуд тебе поночі не вчепився...

Дмитро, захочений Дарининим зізнанням, влучив момент, схопив її й напівобняв.

– Дивися, геть італійкою стала... і вбрана по-їхньому, і пахнеш так... не по-нашому...

Як собака, після довгої розлуки з улюбленим господарем, нюхає її шкіру і волосся. Тягнеться до вуст з бажанням поцілувати й дмухає дружині в обличчя перегаром. Вона м'яко відсторонюється.

– Ти б краще почув, як од тебе пахне...

Дмитро зараз смутніє.

– Ну так, пахне... Випив я сьогодні! Причина була серйозна. По роботі випив. Туристи приїжджали, а я їх на полювання возив... Туристи ого-го які! Великі люди... поважні. У нашому новому будинку ночували і, знаєш, все ім там сподобалось.

– Сподобалось, то й гаразд! – схвалює Дарина. Завтра й вона подивиться на те, що Дмитро набудував.

Знімає чоловікові з голови добре знайомого їй кашкета, гладить коротко стрижене, колюче, як стерня, волосся. Від відчуття рідного біля серця приємно залоскотало. Не втримавшись на ногах від Дмитрових похитувань, падає разом з ним на лаву. Радісно сміються, а потому мовчки застигають в обіймах одне

одного. Чоловік піднімає голову, що хилиться на груди, й серйозно дивиться на дружину.

– А ти хоч бачила, що я набудував?... Нашого нового будинку не бачила? – Очікує Дарининою схвалення.

– Тебе весь день чекала, щоб показав... – відказала, нічого не вигадуючи.

– О! Не бачила! І одразу – «як од тебе пахне», «п'яни?ця». У мене ж усі руки в мозолях. – Жаліє себе Дмитро.

На слово «п'яни?ця» Дарині на згадку приходить один недільний ранок у сім'ї Тревізо. Мінялася погода, і стару діймали сильні головні болі. Незважаючи на погане самопочуття, синьйора Вітторія забажала спуститися вниз до сніданку. На сходах спіткнулася і заледве сторчка не дала. Якби не Алессандро, який супроводжував маму, невідомо, чим би все обернулося. «Piano mamma, piano».[48 - Повільно, мамо, повільно (італ.).] Вчасно підхопив її синьйор Тревізо. Дарина в цей момент саме взувалася виходити до церкви. Очі її широко розчахнулися від усвідомлення того, що тільки-но в її присутності могло статися. Синьйорі Вітторії вона мала за що не симпатизувати. Проте ні каліцтва, ні що гірше – смерті їй не бажала. А найбільше її здивувало вперше почуте слово «piano». Здогадувалася, означає воно зовсім не те, на що за звучанням схоже в українській мові. Ввечері одразу ж знайшла його в словнику.

Дарина опускає погляд на чоловікові руки. А він, миттєво згадавши, як довго дружини не було вдома, не перестає всміхатися...

– Добре, що приїхала! За приїзд твій треба випити! Нічого нема?... – З надією дивиться на неї – може, чогось італійського налле?

– Досить вже тобі на сьогодні, Дмитре... – Дарина лагідно намагається вгамувати розохочений до випивки апетит чоловіка. – Ще матимемо день, щоб випити. І не горілки, а вина доброго. За свято велике. Мирося приїде з нами святкувати. Ото справді гарний і гідний привід буде. Усі разом зберемося як... – слів «як колись», що вже тремтіли на кінчику її язика, вчасно не вимовила. Не подобалося їй про радість перебування сім'ї разом у минулому часі говорити. – ...як завжди.

– І за тебе випити треба! – вперто переконує її Дмитро, киваючи й неухважно слухаючи, що Дарина говорить. Ще раз намагається обійняти дружину.

– Добре! Добре! – Ніжно вкладає його на подушку, на застеленій лаві поруч зі столом. Накриває. – І за мене вип'ємо. І за тебе. Спи вже... Відпочивай... Руки в мозолях, – зітхає Дарина, ніжно стискаючи шершаву, як наждачний папір, стружену теплу чоловікову долоню у своїй. Від неї тепло струмом передається їй, зігріваючи любов'ю й родинним затишком.

За мить Дмитро засинає, мирно посапуючи. Дружина довго вдивляється в чоловіка, завважуючи на чолі зморшки, яких раніше не було. Гладить його темне волосся. Коротка стрижка не здатна приховати першого інею на ньому, що пробивається на скронях. Не від добра сивіють. А йому навіть гарно з таким поплямованим природною сірою фарбою волоссям.

Неквапом встає і йде до кімнати. Сідає на ліжко. Чіпляється поглядом за їхнє весільне, оправлене в рамку фото, що висить навпроти подружнього ліжка, – щасливі і закохані. Кадр давноминулих безтурботних молодих років. Кохання непомітно видозмінилося в міцну родинну любов, замішану на почутті сімейного обов'язку. Щастя розкришилося на тисячі кавалків маленьких радощів.

Жінка неквапом скидає з себе дорожнє вбрання, одягає нічну сорочку. Відкидає ковдру і занурюється у перестелену ввечері чисту прохолодну постіль. Шиби тремтять від ударів грому, освічуючись спалахами блискавки. Влітку і восени після такої зливи гриби з землі активно вилазять. Зараз їх ще немає. Не сезон. Дарина зітхнула: часто колись по гриби ходила. У неї з ними особливий контакт: вона їх здалеку відчуває – ще коли й очі не бачать, знає, що біля он того пенька опеньків наріже, а он під тим листочком білий причаївся. Та й до лісу недалечко: він тут, зовсім поруч. Навколо. З дощем Дарина його мовою розмовляє. Але не з тим несамовитим, що лихо з гір приносить, коли каміння вкупі з брудною водою зі скаженою силою смертельною небезпекою несеться в долину. А з тим із його родини, після якого гори сизо парують спокоем. Благодатним. Таким, після якого повітря наповнюється легкою, ніби прозорою свіжістю. І його не лише вдихаєш на повні груди. Його хочеться пити й пити, як їхню цілющу джерельну воду. Як вишневий кисіль.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примітки

1

Переклад зі староукраїнської Валерія Шевчука.

2

Sconto – знижка (італ.).

3

Доброго дня! (італ.)

4

Як ти? (італ.)

5

Сьогодні колишня митрополича будівля належить Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича.

6

Добрий день! Мене звати Алессандро Тревизо. Тревизо – мое прізвище (італ.).

7

Stranieri – іноземці (італ.).

8

Кошеня (італ.)

9

Це наш дім. На другому поверсі спальні і мій кабінет. А тут – вітальня, обідня кімната і кухня. З кухні – вихід у внутрішнє подвір'я. У подвір'ї також час до часу треба буде поприбирати. Я сюди нещодавно повернувся... не обжився ще (італ.).

10

Ми з мамою не звикли мати прислугу, але мама вже потребує помічницю. І ми подумали, що це хороша ідея (італ.).

11

Це твоя хороша ідея. Економку захотів ти, а не я (італ.).

12

Як її звати? (італ.)

13

Її звати Дарина, синьоро (італ.).

14

Вона все вміє! (італ.)

15

Прибирати, готувати, прасувати, прати... (італ.).

16

От тільки італійською не говорить. Але вона навчиться... Швидко (італ.).

17

Дуже швидко (італ.).

18

Добре. Добре. Моя мама називається синьйора Вітторія (італ.).

19

Її кімната нагорі. Якщо хочете, я піду з вами й покажу... (італ.)

20

Артишоки (італ.).

21

Так, синьйоро! (італ.)

22

Я не синьора. Я синьор... (італ.)

23

Зробіть кави, будь ласка! (італ.)

24

Ні! Не це (італ.).

25

Горнятка! (італ.)

26

Кава для тебе! (італ.)

27

Тепер я зрозуміла, для чого ти потребуєш доглядальницю (італ.).

28

Мамо, але вона ще нічого не знає. Її необхідно навчити (італ.).

29

Я спізнююся (італ.).

30

Але виправдання ти вже маєш. Скажеш, що сьогодні працював доглядальником (італ.).

31

Вона не доглядальниця, вона домашня помічниця. Давай не будемо дискутувати при ній... (італ.)

32

Вона однаково нічого не розуміє (італ.).

33

Чому я повинна почуватися збентежено у власному домі? (італ.)

34

Хотів би нагадати тобі, що це і мій дім також (італ.).

35

І я також хотіла б тобі нагадати, що твій дім ти залишив твоїй дружині-курві (італ.).

36

І що робитимемо? Ти залишишся жити тут сама. Тобі подобається ідея? (італ.)

37

Ось і дочекалася, що власний син кричить на мене у моєму домі... (італ.)

38

Це все ще моя кухня! І ти можеш заходити сюди тільки з мого дозволу і в моїй присутності. Зрозуміла?! (італ.)

39

В домі я господиня, а ти прислуга! Зрозуміла? (італ.)

40

Геть звідси! (італ.)

41

Дурепа! (італ.)

42

Смачного! (італ.)

43

Offerta – пропозиція (італ.).

44

Ризото з білими грибами (італ.).

45

Ciotola – салатниця, миска (італ.).

46

Подивися! Подивися, як вона їсть у моєму домі. Їсть скільки хоче, як у себе вдома! (італ.)

47

Мамо, що ти говориш?! Вона не їсть багато (італ.).

48

Повільно, мамо, повільно (італ.).

Купить: https://tn.knigapoisk.com/olend-y_lesya/gn-zdo-gorlic

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)